

УДК 811.161.2'367.625

ББК 81.2Укр.

ФОРМАЛЬНО-ГРАМАТИЧНА ТИПОЛОГІЯ ДВОСКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ ІЗ ПРЕДМЕТНИМИ ДІЄСЛОВАМИ ЗВУЧАННЯ НЕПОВНОЇ ОСОБОВОЇ ПАРАДИГМИ

ЛОПАТА В.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У статті виокремлено предметні дієслова звучання як одну з підгруп дієслів неповної особової парадигми, визначено позамовні та внутрішньомовні причини активного використання таких дієслів у ролі присудків, схарактеризовано дво-, три- та багатоконпонентні типи формально-граматичної структури двоскладних речень, умотивовано функції та морфологічне вираження другорядних членів речення.

Ключові слова: дієслова неповної особової парадигми, предметні дієслова звучання, присудок, придієслівний некерований другорядний член речення, детермінантний другорядний член речення, формально-граматична структура, двоскладне речення.

The article studies the verb of sounding as one of the verb subgroup into incomplete personal paradigm; extralinguistic and intralinguistic reasons of active use of such verbs as predicates are defined. The characteristic of two, three and compound types of two-member sentences' formal grammatical structure is given, features and morphological presentation of subordinate parts of sentence are described.

Key words: verbs of incomplete personal paradigm, substantive verbs of sounding, predicate, verbal uncontrollable subordinate part of sentence, determinant, formal-and-grammatical structure, two-member sentence.

Моделювання речення об'єктивно відтворює наявні в ньому зв'язки, відношення, залежності, а також є виявом синтаксичної категоризації відображеної дійсності. Е. Сепір одним із перших використав поняття "модель речення", наголосивши на тому, що "в основі кожного закінченого речення лежить готовий взірець, речення-тип, схарактеризоване певними формальними рисами. Ці визначені типи речень можуть слугувати основою для будь-яких побудов, потрібних тому, хто говорить чи пише, проте самі вони в закостенілому вигляді "дані" традицією" [14, с. 53]. Крім терміна "модель речення" (Г.А. Золотова [6, с. 67], О.І. Москальська [12, с. 34]), у сучасному мовознавстві використовували ще й такі, як: "формула структури речення" (В.А. Белошапкова [3, с. 206]; Т.П. Ломтєв [10, с. 57]), "структурна схема речення" (О.С. Мельничук [11, с. 46–63, 116–119]; Н.Ю. Шведова [15, с. 461–466]; А.П. Загнітко [5, с. 290–294]).

В лінгвоукраїністиці досить активними були пошуки принципів структурування простих речень. Зокрема, Й.Ф. Андерш установив систему моделей-зразків, за якими утворені прості двоскладні дієслівні речення в чеській та українській мовах [1], Н.Л. Іваницька створила типологію моделей двоскладного речення [6, с. 11–154], О.І. Леута схарактеризував динамічні, інактивні та статичні моделі дієслівних речень [9, с. 115–173], М.І. Степаненко на тлі структурних схем комплексно проаналізував природу просторових відношень у простому реченні [13]. Проте названі дослідження ґрунтовані на дієслівних двоскладних реченнях, присудки яких виражені дієсловами з повною особовою парадигмою. Зовсім не досліджена реченневопороджувальна здатність дієслів неповної особової парадигми, що охоплюють дієслівні лексеми з різними виявами неповноти особових протиставлень. В українській мові найбільше дієслів, уживаних лише у формі третьої особи однини і множини. Їхню домінанту становить лексико-семантична

група звучання, у складі якої, крім бестіальних і гомональних, виокремлено предметні дієслова, що відтворюють звучання твердих предметів (машин, механізмів, пристроїв, приладів, металевих, дерев'яних, скляних та інших предметів, музичних інструментів, рослин), рідин та газоподібних речовин [2, с. 8; 8, с. 264]. Вони дуже неоднорідні за походженням і структурою, специфічні щодо функціонування. Відзначені особливості вплинули на реченнєвотвірну функцію цих дієслів. В українському мовознавстві не досліджене структурування речень предметними дієсловами звучання неповної особової парадигми, що зумовило вибір цієї проблеми для спеціального дослідження в пропонованій статті. Зазначена проблема актуальна в контексті встановлення реченнєвотвірного потенціалу дієслів сучасної української літературної мови.

Мета нашого дослідження – створити формально-граматичну типологію двоскладних речень із предметними дієсловами звучання неповної особової парадигми. Об'єктом дослідження є двоскладні речення, організаційним центром яких слугують дієслівні присудки у формі третьої особи однини та множини зі значенням відтворення звуків довкілля, утворених різними машинами, механізмами, пристроями, приладами, металевими, дерев'яними, скляними та іншими предметами, рідинами, газоподібними речовинами тощо.

Роль такого присудка можуть виконувати, за нашими підрахунками, понад двісті п'ятдесят предметних дієслів звучання. Деякі з них бувають уживані і як дієслова повної особової парадигми. Пор.: ...*десь ціпи гупали на току* (М. Коцюбинський) і *Дід Захарко ...гупав чобітьми* (О. Довженко). Основним критерієм їх розмежування слугує значення іменника, з яким поєднані такі дієслова. Якщо іменник називає істоту, то дієслово в ролі присудка виражає значення “утворювати звуки за допомогою якогось предмета”, тобто має повну особову парадигму, пор.: *Я гупаю кулаком; Ти гупаєш кулаком; Він (вона, воно) гупає кулаком; Ми гупаємо кулаком; Ви гупаєте кулаком; Вони гупають кулаком*. З іменником – назвою предмета таке дієслово передає значення “видавати звук” і має тільки форму третьої особи однини й множини, пор.: *Гармата гупає; Гармати гупають*.

Предметні дієслова звучання неповної особової парадигми мають різні джерела створення звуку. Залежно від них дослідники розрізняють такі підгрупи предметних дієслів-ономатопів:

1) дієслова, що характеризують звучання твердих предметів:

а) машин, механізмів, приладів, пристроїв: *гудіти, гуркотіти, тихкати, скрипіти, такати, торохтіти, тутукати;*

б) металевих, скляних, дерев'яних та інших предметів, каміння, піску, льоду: *буккати, дзвеніти, дзеленькати, грюкати, ляскати, торохкати, хрускати;*

в) музичних інструментів: *бубнити, бреньчати, сурмити, трубити, трембітати;*

г) рослин (дерев, трави, листя тощо): *рипіти, тріщати, шелестіти, шемріти, шурхотіти;*

2) дієслова, що позначають звучання рідини: *булькати, булькотіти, дзюркотати, дзюрчати, журчати, жебоніти, плюскати, хлопати, шуміти;*

3) дієслова, що вживаються для звукоімітації газоподібних речовин: *гудіти, пахкати, свистіти, хурчати, чахкати, шипіти* та ін. [2, с. 47].

Предметні дієслова звучання неповної особової парадигми неоднакові за утворенням. Багато з них постало на основі звуконаслідувальних слів за допомогою суфіксів *-а-, -ка-* та *-ча-*: *бабахкати, бамкати, бриньчати, булькати, клацати, теленькати, тиркати, тіктакати, тутукати, фуркати, цокати* та ін. Частина з них у сучасній українській мові уже сприймають як непохідні (*бриніти, дзвеніти* й под.) та відіменні (*свистіти, тріщати*). Такі дієслова поєднуються із словотвірною-граматичними суфіксами *-ну-, -ону-* [8, с. 264], які надають їм нового лексичного значення та граматичного значення доконаного виду. Предметні дієслова звучання, утворені за допомогою суфікса *-ну-*, виражають одноразовий вияв породженого звуку, пор.: *бемкати* і *бемкнути, бренькати* і *бренькнути, брязкати* і *брязнути, булькати* і *булькнути, гримати* і *гримнути, грюкати* і *грюкнути, гуркати* і *гуркнути, дзенькати*

і дзенькнути, клацати і клацнути, плюскати і плюснути, рипати і рипнути, теленькати і теленькнути, хлюпати і хлюпнути та ін. Суфікс **-ону-** надає дієслівним значенням раптової однократності з відтінком інтенсивності, підсиленої виразності, пор.: *гриміти* і *гримонутти*, *грюкати* і *грюконутти*, *скреготати* і *скрегонутти*, *стукати* і *стуконутти*, *шаркати* і *шарконутти*, *шурхати* і *шурхонутти* та ін.

Чимало предметних дієслів звучання поєднується із суфіксами **-ота-**, **-оті-**, що передають постійний, ритмічний чи посилений вияв звуків, пор.: *бренькати* і *бренькотати*, *бренькотіти*; *брязкати* і *брязкотати*, *брязкотіти*; *булькати* і *булькотати*, *булькотіти*; *пихкати* і *пихкотіти*; *рипати* і *рипотіти*; *стукати* і *стукотати*, *стукотіти*; *тарахкати* і *тарахкотати*, *тарахкотіти*; *тиркати* і *тиркотати*; *хлюпати* і *хлюпотати*, *хлюпотіти*; *цокати* і *цокотати*, *цокотіти*. Деякі з дієслів на **-ота-(ти)**, **-оті-(ти)** не мають співвідносних дієслів на **-а-(ти)**, **-ка-(ти)**, пор.: *гоготати*, *гоготіти*; *дзюркотати*, *дзюркотіти*; *рокатати*, *рокатіти*; *черготіти* та ін.

Здатність предметних дієслів звучання неповної особової парадигми функціонувати в ролі присудка двоскладних речень та формувати групу залежних від такого присудка чи від предикативної (підметово-присудкової) основи формально-граматичних другорядних членів спричинена позамовними та внутрішньомовними чинниками. Визначальним позамовним чинником є тісний зв'язок людини з предметами довкілля. Використовуючи в повсякденному житті пристрої, прилади, металеві, дерев'яні, скляні та інші предмети, музичні інструменти, рослини, рідкі та газоподібні речовини, людина називає звуки, які вони створюють, за подібним звуконаслідуванням (*тік-так* – *тіткакати*), або ж шукає схожі варіанти звуків у побуті (*риплять* двері – звук схожий на рипіння). Більше звуконаслідувальних слів створено для номінування тих звуків довкілля, що їх породжують різні предмети, машини, пристрої, прилади, з якими людина тісніше пов'язана умовами життя.

Серед внутрішньомовних чинників, що розширюють реченневогвірну активність предметних дієслів звучання, є наявність кількох звукових копій-слів для називання звукового вияву того самого предмета, від яких утворені відповідні дієслівні лексеми, пор.: *бам*, *бем*, *бом*, *бум* (дзвін) – *бамкати* і *бемкати*, *бомкати*, *бумкати*; *тік-так*, *тік-тік* (годинник) – *тіткакати* і *тікати*, напр.: *Поважно бамкав важенний ...дзвін* (О. Ільченко); *На дзвіниці Софії бемкав великий дзвін* (Ю. Смолич); *Одиноко бомкав дзвін* (Р. Іванченко); *Маленький годинник на столі тіткакає* (О. Донченко); *...тільки годинник тікає* (Г. Хоткевич).

Деякі дієслова передають звуковий вияв двох і більше предметів, пор.: *шуміти* (твердий предмет – дерева, трави; рідини – море, річка, водоспад; газоподібні речовини – пар, вітер), напр.: *Шуміли верби...* (Л. Боровиковський); *...шумить вода* (П. Грабовський); *Вітер по лісі шумить* (А. Кримський).

Значно підвищує реченневопороджувальну функцію предметних дієслів звучання неповної особової парадигми їхня здатність формувати синонімічні ряди за спільною ознакою. Наприклад, дієслово *стукати* є домінантою синонімічного ряду, у якому об'єднані лексеми за спільною ознакою “уривчастість перебігу дії”. Дієслова *бабахати*, *бухати*, *бухкати*, *грюкати*, *гупати*, *гупотіти*, *гепати*, *гримати*, *трахкати*, *торохкотати*, *торохкотіти* мають значення “стукати з великою силою”, напр.: *Машина бухає...важко* (Леся Українка); *...двері не грюкали раз по раз* (І. Багмут); *...глухо гупає бубон* (Ю. Мушкетик); *...гримали тачанки* (А. Малишко); *Торохкотіли колеса брички по бруку* (Н. Рибак). Вербативи *барабанити*, *калатати*, *тарабанити*, *торкотати*, *торохкотіти*, *такати*, *татакати*, *татахкати*, *тікати*, *тіткакати*, *цокати*, *чакхати*, *чакхотіти* виражають значення “часто і ритмічно стукати”, напр.: *Ушибки барабанів дощ* (В. Гжицький); *Десь калатають кулемети* (Олесь Гончар); *...колеса тарабанять* (Є. Гуцало); *Татакають на стиках розхитані колеса* (Ю. Збанацький); *Цокають сокири* (А. Шиян); *Недалеко, в депо чакхотять паровози* (С. Склярєнко). Спільний компонент значення “висота звучання” для дієслів

бряжчати, брязкати, брязкотати, брязкотіти, бриньчати, дзвеніти, дзвякати, що передають дзвінки, високі звуки металевих, скляних і подібних предметів, дає змогу об'єднати їх у синонімічний ряд, напр.: *Та ось бряжчать ключі* (І. Франко); *У темряві брязкає зброя* (М. Нагнибіда); *Десь.. бриньчали стиха струни бандури* (О. Ільченко); *Дзвеніло скло вікон* (І. Франко). Близькими за значенням до попередніх є дієслова *бренькати, бренькотати, дзенькати, дзеленькати, дзвенькати, дзвенькотіти, ценькати*, але їх можна сформувати в один ряд за спільною ознакою “видавати короткі дзвінки звуку ударами по склу, металу і т. ін.”), напр.: *...бренькає дзвоник на дверях* (Ю. Смолич); *Чути, як ... біля колодязя дзенькають цеберки* (О. Донченко); *Поміж шиб дзвенькотять дзвіночки* (І. Вільде).

Уживання кількох дієслів для передавання різних звуковиявів однієї мікрогрупи розширює реченнєвопороджувальну здатність цих дієслів в українській мові, пор.: *барабанити, бренькати, бубнити, сурмити, трембітати, трубити* (музичні інструменти), напр.: *Захлиналася гармошка, і бубон бубнив* (А. Головка); *Фанфари сурмять, ... і в тиші забив барабан* (М. Бажан); *булькати, булькотіти, дзюркотати, дзюрчати, журчати, жебоніти, плюскати, хлопати* (рідини), напр.: *Тихо води дзюрчать в долах* (П. Грабовський); *...десь булькає вода* (М. Хвильовий); *Струмочок тік ледь-ледь, не журчав* (О. Іваненко); *пахкати, свистіти, фукати, хурчати, чакхати, чмихати* (газоподібні), напр.: *...раз у раз пахкала клубками курява* (М. Олійник); *...і безперервно бахкали вибухи газу з вихлопної рури...* (І. Багрянний).

Залежно від кількості другорядних членів речення, поєднаних із дієслівним присудком, вираженим предметними дієсловами звучання, чи із предикативною основою, до складу якої входять такі дієслова, виокремлюємо *двокомпонентні, трикомпонентні та багатоконпонентні* формально-граматичні структури двоскладних речень.

Двокомпонентна формально-граматична структура двоскладного речення – це мінімальна структура, що утворена з підмета і присудка і не має другорядних членів, де в позиції підмета вжиті іменники – назви пристроїв, приладів, металевих, дерев'яних, скляних та інших предметів, рідин, газоподібних речовин тощо, а в позиції присудка – предметні дієслова звучання неповної особової парадигми, що передають звук, іманентний для того предмета, який його створює, породжує, напр.: *Годинник цокає; Струмок дзюрчить; Вода хлопляє; Бубон бубнить; Трембіта трембітає; Дзвінок дзеленчить; Паровоз чакхає.*

Трикомпонентні формально-граматичні структури двоскладних речень розрізняються характером третього компонента – другорядного члена, залежно від якого вони становлять два типи: 1) підмет + присудок + придієслівний некерований другорядний член речення; 2) підмет + присудок + детермінантний другорядний член речення.

Характерною особливістю трикомпонентних двоскладних речень першого типу є те, що їхній придієслівний некерований другорядний член виражений переважно якісно-означальними і рідше – прислівниками міри й ступеня [4, с. 137, 145], за допомогою яких повідомляють про якісний чи кількісний вияв звуку чого-небудь, напр.: *Машина бухає і стогне важко* (Леся Українка); *Всі механізми цокали загрозило* (Л. Костенко); *Тягива тихо бринькнула* (П. Загребельний); *Дрібно теленькали дзвони найменші* (О. Ільченко); *Дзеленчить ...тоненько дзвоник* (І. Нечуй-Левицький); *...сухо тріснув постріл* (А. Дімаров); *...гучно лунають гудки паровозів* (І. Кочерга); *...товарний паровоз ...голосно чакхає* (М. Сарма-Соколовський); *Глухо бухнули гармати* (П. Воронько); *...і дику цокають клинки* (В. Сосюра); *Вікна тривожно бряжчали...* (В. Сосюра); *А зброя брязкотить зловіще...* (П. Грабовський); *...зелена бричка ...страх торкотала* (І. Нечуй-Левицький);

У другому типі трикомпонентної формально-граматичної структури двоскладного речення детермінантний другорядний член пов'язаний загальною із його предикативною основою, куди входить предметне дієслово звучання. Він поширює її [13, с. 4], виражаючи різні адвербіальні значення, проте основним для нього є просторове значення локалізації звучання предмета. Типовим виразником такого детермінанта є означальні просторові та обставинні прислівники

місця й напрямку. [4, с. 114, 104], а також прийменниково-відмінкові форми із цими просторовими значеннями, напр.: *Вдалині гунали важкі гармати* (Л. Первомайський); *Гриміли десь козацькі литаври...* (Є. Маланюк); *Кулі цокають навколо* (В. Сосюра); *В хаті бумкав бубон, брязчали цимбали* (Ю. Смолич); *Кулемети татакали в темноту* (О. Гончар); ...*залізні вудила брязнули між кінськими зубами* (П. Загребельний); ...*під шишами шурхотів ...пісок* (Є. Гуцало); *Моторки деркочуть по Дніпру...* (О. Гончар); *Над головою хурчали осколки* (О. Гончар); ...*у кишені тікав годинник* (В. Минко); *По кузнях грюкали молоти* (О. Ільченко); *За горою бубни бубнять* (І. Франко).

Крім типового просторового значення детермінантний другорядний член у трикомпонентній формально-граматичній структурі речення може виражати й інші адвербіальні значення, зокрема установлює причину породження звуку (напр.: ...*стриха шарудить од вітру* (Гр. Тютюнник), тривалість звучання чого-небудь (напр.: *Дзеленчить довго ...дзвоник* (І. Нечуй-Левицький)).

Багатокомпонентна формально-граматична структура двоскладних речень із предметними дієсловами звучання неповної особової парадигми представлена різними наборами другорядних членів речення, залежно від яких виокремлюємо три її основні типи: 1) двоскладні речення з двома і більше придієслівними некерованими другорядними членами; 2) двоскладні речення з кількома різними детермінантними другорядними членами; 3) двоскладні речення з різними комбінаціями придієслівних некерованих та детермінантних другорядних членів речення.

Формально-граматична структура першого типу двоскладних речень сформована з двох і більше придієслівних некерованих другорядних членів, виражених якісно-означальними прислівниками, напр.: *Дзенькає молот високо й тонко* ... (Є. Маланюк). Він спеціалізований на вираженні різних якісних характеристик звуку, породженого певним предметом.

Другий тип багатокомпонентної формально-граматичної структури двоскладних речень представлений комбінаціями детермінантних другорядних членів, що визначають насамперед різні параметри просторової локалізації звуку, створеного предметом (напр.: *За горою десь гримали гармати* (І. Гончаренко); *Десь недалеко чаккав мотор автомобіля* (П. Автомонов); ...*десь далеко сурмила сурма* (Гр. Тютюнник); *Десь далеко, на під'їзній колії... пихкав паровоз* (О. Дончик), та часової (напр.: *На ланах широких коси дзвеніли зрана* (Марко Вовчок); *День і ніч стугоніли під вікнами ковани колеса возів* (О. Десняк); *А ввечері над селом бемкає великий дзвін* (У. Самчук); *Півтора тиждні движок чаккотів на сінопухті* (Ю. Мушкетик); ...*довго брязкали п'ятаки на столі* (І. Нечуй-Левицький); *Десь в сінях щохвилини гримали двері* (М. Коцюбинський); ...*дружкова шабля генає в стелю раз, удруге і третє* (Панас Мирний).

Третій тип багатокомпонентної формально-граматичної структури двоскладних речень сформований із різних наборів придієслівного некерованого другорядного члена і детермінантного другорядного члена. Найпоширенішим є поєднання придієслівного некерованого другорядного члена, експлікованого якісно-означальним прислівником, і просторового детермінанта, вираженого прислівником чи прийменниково-відмінковою формою, напр.: ...*по лісу гучно ляскають кулеметні черги* (Г. Тютюнник); *Чумацький віз тихо рипить піді мною* (О. Довженко); ...*важко чаккав годинник на стіні* (В. Басараба); *Десь дзвони далекої церкви потужно гудуть над містечком* (Л. Костенко); *У вікна стиха барабанив дощ* (Панас Мирний); *Тільки надворі тупо татакав кулемет...* (В. Кучер); ...*попереду розмірено чаккав паровоз* (В. Козаченко); *Тонко бренькало скло в котрійсь шибці* (Я. Гримайло).

Обмеженіше представлені багатокомпонентні формально-граматичні структури, сформовані з придієслівного некерованого другорядного члена і просторового (просторових) (напр.: *Але ж скрипка й справді звучала над озером десь зовсім поруч* (В. Земляк), або часового (напр.: *Три дні сурмили смутно сурми* (П. Куліш), або причинового детермінанта (напр.: *Гармати, наче втомившись, бухкали рідше*... (А. Дімаров), чи з придієслівного некерованого другорядного члена і просторового та часового детермінантів (напр.: *По селах від білого світу і до темної ночі знай гунали неугавно ціпи* (І. Нечуй-Левицький)).

Предметні дієслова звучання, подібно до гомональних та бестіальних, не можуть мати позиції придієслівного керованого другорядного члена з об'єкним значенням, що спричинено специфікою їхнього лексичного значення.

Отже, дієслова неповної особової парадигми зі значенням відтворення звуків докільця, породжених машинами, механізмами, пристроями, приладами, металевими, дерев'яними, скляними та іншими предметами, музичними інструментами, рідинами, газоподібними речовинами тощо, вирізняються активністю у формуванні різних типів формально-граматичної структури двоскладних речень, що зумовлено позамовними та внутрішньомовними чинниками.

Формально-граматична структура двоскладних речень з предметними дієсловами звучання неповної особової парадигми залежно від наявності / відсутності другорядних членів речення та їхньої кількості буває *двокомпонентною*, *трикомпонентною* та *багатокомпонентною*.

Предметні дієслова неповної особової парадигми, що відтворюють звуковий вияв як іманентну ознаку певного предмета, тобто як притаманну лише цьому артефакту здатність видавати якісь звуки, слугують організаційним предикативним центром двокомпонентної формально-граматичної структури двоскладних речень.

Домінанту становлять трикомпонентні та багатокомпонентні формально-граматичні структури двоскладних речень із предметними дієсловами звучання неповної особової парадигми. Трикомпонентні структури розрізняються характером другорядного члена та його зв'язком з іншими членами речення. Відповідно до цих ознак вони становлять два типи: 1) двоскладні речення з придієслівним некерованим другорядним членом, вираженим переважно якісно-означальним прислівником, 2) двоскладні речення з детермінантним другорядним членом, пов'язаним із їхньою предикативною основою загалом і експлікованим означальними просторовими, обставинними прислівниками та прийменниково-відмінковими формами.

Багатокомпонентні формально-граматичні структури двоскладних речень сформовані з різних комбінацій другорядних членів, на яких ґрунтуються три їхні основні типи: 1) двоскладні речення, утворені з двох і більше придієслівних некерованих другорядних членів, переданих здебільшого якісно-означальними прислівниками і залежних від присудка, вираженого предметним дієсловом звучання неповної особової парадигми; 2) двоскладні речення, з предикативною основою яких пов'язані кілька детермінантних другорядних членів, що визначають насамперед різні параметри просторової локалізації звуку, породженого предметом, та інші адвербіальні значення; 3) двоскладні речення, сформовані з придієслівного некерованого другорядного члена, залежного від присудка, вираженого предметним дієсловом звучання неповної особової парадигми, і кількох детермінантних другорядних членів з різними адвербіальними значеннями, пов'язаних з предикатною основою такого речення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андерш Й.Ф. Типологія простих дієслівних речень у чеській мові у зіставленні з українською / Й.Ф. Андерш. – К. : Наук. думка, 1987. – 191 с.
2. Бабакова О.В. Семантична структура та функціонування дієслів звучання : дис. ...кандидата філол. наук : 10.02.01 / Бабакова Ольга Володимирівна. – Сімферополь, 2007. – 212 с.
3. Белошапкова В.А. О понятии “формула предложения” на уровне синтаксиса сложного предложения / В.А. Белошапкова // Единицы разных уровней грамматического строя языка и их взаимодействие. – М. : Наука, 1969. – С. 206–216.
4. Висоцький А.В. Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові / А.В. Висоцький. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 328 с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис / А.П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.

6. Золотова Г.А. О регулярных реализациях модели предложения / Г.А. Золотова // Вопросы языкознания. – 1978. – № 1. – С. 67–78.
7. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові : [монографія] / Н.Л. Іваницька. – К. : Вища школа, 1986. – 171 с.
8. Кушлик О.П. Словотвірна парадигматика похідних дієслів в українській мові : [монографія] / О.П. Кушлик. – Дрогобич : Коло, 2015. – 384 с.
9. Леута О.І. Структура і семантика дієслівних речень в українській літературній мові : [монографія] / О.І. Леута. – К. : Такі справи, 2008. – 208 с.
10. Ломтев Т.П. Принципы построения формулы предложения / Т.П. Ломтев // Науч. докл. высш. шк.: Филологические науки. – 1969. – № 5. – С. 77–82.
11. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення / О.С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1966. – 324 с.
12. Москальская О.И. Проблемы семантического моделирования в синтаксисе / О.И. Москальская // Вопросы языкознания. – 1973. – № 6. – С. 33–43.
13. Степаненко М.І. Просторові поширювачі у структурі простого речення: [монографія] / М.І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2004. – 463 с.
14. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М. : Изд. группа “Прогресс”, “Универс”, 1993. – 656 с.
15. Шведова Н.Ю. О соотношении грамматической и семантической структуры предложения / Н.Ю. Шведова // Славянское языкознание: VII Международный съезд славистов. – М. : Наука, 1973. – С. 458–483.

Дата надходження до редакції 04.04.2017